

Pratarmė

Šio leidinio *pirmajame skyriuje* „Švietimo kultūros pokyčiai“ pirmiausia nacionalinės kultūros Europos kontekste iškeliama problema, daranti įtaką mokyklos kultūrai per elgesio ritualus, standartizuotus reikalavimus, specifinį mokytojo žodyną. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis analizuojama, kaip pasikeitęs laiko ir erdvės santykis mokyklos kultūrą gali paversti ne tik kūrybą skatinančia aplinka, bet ir represuojančia aplinka. Kartu siekiama parodyti, kokios kultūros ir švietimo politikos priemonės gali labiausiai stabdyti kūrybišką mokyklos gyvenimą. Šalia to analizuojamas ir mokyklų vadovų požiūris į svarbiausius švietimo kaitos aspektus ir šio požiūrio pokyčių maso ryšys su švietimo reformos eiga. Taip pat nagrinėjamas mokyklos vadovų lyderystės fenomenas, grindžiamas transformacinės lyderystės teorija. Keliamas klausimas, ar švietimo pokyčių sąlygomis reiškiasi mokyklos vadovo transformacinė lyderystė Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose ir kokios išryškėja svarbiausios jos apraiškos. Šiame skyriuje bandoma aptarti savimokos ir savarankiško mokymosi sąsają ir vietą aukštoje mokykloje: išryškinti šių dviejų konceptų skirtynes ir ryšį, pagrindinius juos apibūdinančius elementus, juos skatinančius veiksnius ir apibrėžti efektyvias studentų savarankiško mokymosi strategijas.

Antrasis skyrius „Bendrojo ugdymo aktualijos“ skiriamas gyvenimo įgūdžių ugdymo ir ugdymo karjerai ypatumams atskleisti bendrojo ugdymo požiūriu. Šiuo tikslu pa-

teikiama gyvenimo įgūdžių ir ugdymo karjerai sampratos analizė, apibūdinamos karjeros kompetencijos, analizuojamos jų ugdymo teisinės normatyvinės prielaidos. Antra vertus, turint galvoje skirtingus individualius ugdytinių poreikius ir nepakankamas jų patenkinimo galimybes bendrojo ugdymo mokykloje, tikslinama alternatyvaus ugdymo samprata ir kriterijai, kaip galintys tapti postūmiu bendrojo ugdymo mokyklos kryptingai kaitai. Čia pat gvildinama ir Lietuvos bendrojo ugdymo turinio standartizavimo problema, nagrinėjama pagal tarptautinio švietimo eksperto P. Sahlbergo nurodytus standartizavimo etapus. Remiantis jais mėginama apibrėžti mokymo(si) pasiekimų standarto, kaip kokybės ir kontrolės matmens, ribas. Suvokiant didelį pedagogo vaidmenį visuose šiuose sudėtinguose bendrojo ugdymo kaitos procesuose, toliau nagrinėjami mokytojų profesinės veiklos veiksniai, kontekstai ir rizikos šaltiniai, galintys sukelti mokytojų profesinį stresą. Siekiant išryškinti streso socialinį konstravimą ir jo atspindžius profesinėje spaudoje, pateikiama mokytojų profesinės periodinės spaudos diskurso analizė apie mokytojo profesijos prestižą, darbo krūvį, mokytojo sveikatą, mokyklos mikroklimatą, interesus ir pan. Atskleidžiama, kad diskursas apie mokytojų profesinį stresą daugiausiai atspindi makrolygmens socialinius veiksnius, darančius esminį poveikį mokytojų darbiniam stresui pasireikšti.

Trečiasis skyrius „Profesinio rengimo problemos“ pradedamas universiteto stu-

dentų įsipareigojimo profesijai ir jo ryšių su asmenybės bruožais ir pasitenkinimu studijomis aptartimi. Analizuojant naujausius tyrimo rezultatus išryškinama, kad emocinis įsipareigojimas profesijai reikšmingai susijęs su pasitenkinimu būsimu darbu ir šiais asmenybės bruožais: sąmoningumu, atvirumu ir sutarumu. Šiame skyriuje rašoma ir apie studentų profesinio tapatumo vystymosi ir *curriculum* struktūros komponentų įgyvendinimo universitete sąsajas. Fenomenografiniu tyrimu įrodoma, kad studentų profesinio tapatumo raidai išskirtinę reikšmę turi studijų krypties dalykų turinys, metodai, dėstytojo didaktinė ir pedagoginė kompetencija, autoritetas, studento asmenybės pažinimas. Taip pat pateikiama informacijos apie bendrojo

ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų vaidmenį mokinių profesiniam apsisprendimui kaip vienam iš esminių žmogaus ugdymo karjerai tikslų. Nagrinėjant esamą situaciją ir apibrėžiant pagrindines problemas dėmesys sutelkiamas į objektyviusius ir subjektyviusius veiksnius, nulemiančius žmogaus profesinį apsisprendimą. Diskutuojama ir apie tai, kaip socialinio konstravimo procese per lyčių socializaciją, habituaciją ir nematomojo, paslėptojo ugdymo programą sukuriamos horizontalios profesinių sričių segregacijos prielaidos.

Kronikoje pasidalijama išpūdžiais, patirtais dalyvaujant tarptautinėse mokslinėse konferencijose, šiais metais įvykusiose Jerevane ir Floridoje.

Žurnalo vyr. redaktorė
Vanda Aramavičiūtė